

ADHD بررسی رابطه هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی در کودکان

فاطمه قلعه پرچینی^۱، اشرف الملوک کنعانی^۲، فاطمه غلامی فرد^{۳*}

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی دانشگاه آزاد جمهوری اسلامی ایران، زنجان،

۲- دانشجوی روانشناسی دانشگاه پیام نور مرکز زنجان، زنجان، ایران

۳- دانشجوی دکتری روانشناسی تخصصی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی در کودکان ADHD بیان شده؛ که از اهمیت بسیاری برخوردار است. این کودکان به دلایل مختلفی از جمله اختلالات عصبی و روانی، ناتوانی های یادگیری و اختلالات توجه و هیجانی با چالش های بسیاری در زندگی روزمره خود روبرو هستند که برای آن ها می تواند منجر به مشکلات اجتماعی، روانی و تحصیلی شود. با انجام تمرین ها و فعالیت هایی که بر اساس راهکارهای بهبود هوش هیجانی و مهارت های زندگی طراحی شده اند، می توان بهبود قابل ملاحظه ای در زندگی این کودکان داشت. از آنجا که هوش هیجانی و مهارت های زندگی برای مواجهه با استرس، حل مسائل، ارتباط موثر و مدیریت احساسات بسیار مهم است، ارتقای این مهارت در کودکان استثنایی می تواند زندگی آنها را بهبود بخشد. روش پژوهش از نوع تحقیقات (توصیفی-تحلیلی) بوده و روش گردآوری اطلاعات نیز به صورت مروری سیستماتیک و کتابخانه ای و با استفاده از سایت های مختلفی از جمله مگ ایران، ایرانداگ، اس آی دی، سیویلیکا و از کتاب ها و مجلات و همچنین مقالات و پایان نامه های معتبری گردآوری شده است. یافته های پژوهش نشان داد که بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی کودکان ای دی اچ دی رابطه معناداری وجود داشته است و برای پیشبرد و توسعه اهداف آموزشی و تربیتی مدارس، شایسته است به مقوله رابطه هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی در کودکان ADHD پرداخت. برای ارتقای هوش هیجانی و مهارت های زندگی در کودکان استثنایی، می توان از راهکارهای متنوعی استفاده کرد. این راهکارها شامل تمرینات روانشناسی، مداخله های آموزشی، مشاوره فردی و گروهی، استفاده از تکنیک های مدیریت استرس و اضطراب، تقویت مهارت های ارتباطی و اجتماعی، توسعه مهارت های حل مسئله و تصمیم گیری و توانایی مدیریت احساسات می باشند.

واژگان کلیدی: هوش هیجانی، پیشرفت تحصیلی، ADHD.

مقدمه:

اکثر پژوهشگران هوش را مجموعه ویژگی ها یا استعدادهایی می دانند، که به طور مستقیم قابل مشاهد نیستند. برخی آن را یک استعداد کلی و واحد می دانند و برخی معتقد به انواع هوش هستند. نکته مسلم آن است که از آغاز مطالعه هوش غالباً بر جنبه شناختی آن نظیر حافظه و حل مسئله تاکید شده است؛ در حالی که ابعاد غیر شناختی، یعنی توانایی های عاطفی و کرداری نیز نه تنها پذیرفتنی است، بلکه ضروری هم هستند. امروزه دانشمندان معتقدند که هر انسان دادای دونوع شعور می باشد؛ شعوری که متکی بر عقل و اندیشه است و شعوری که عمدتاً متکی بر احساسات و عواطف است، همان گونه که ماهیت انسان نه منطق صرف است و نه احساس و عاطفه صرف؛ بلکه ترکیبی از هر دوی آنها. شعور عقلایی و منطقی شیوه درک مسائل از طریق تکیه بر آگاهی، اندیشه و توانایی و تعمق و بررسی و واکنش متقابل است. شعور عاطفی نوعی سیستم آگاهی دهنده قدرتمند است که گاه به گونه ای غیر منطقی عمل می کند. این دوشعور یا دو شیوه متفاوت و اساسی آگاهی، بر یکدیگر تاثیر متقابل داشته و حیل ذهنی ما را می سازند. در اکثر اوقات این دو شعور به گونهای شگفت-آور هماهنگ هستند و همان قدر که احساسات در مقابل عقل جنبه اساسی دارد، عقل نیز در مواجهه با عواطف عامل بنیادی و مهم به شمار می رود. گفتن این نکته ضروری است که هم (ایکیو) وهم (ایکیو) اندازه ای از توانایی هستند، نه خود توانایی. نظریه پردازان هوش عاطفی معتقدند که (ایکیو) به ما می گوید که چه کاری می توانیم انجام دهیم؛ در حالی که (ایکیو) به ما می گوید چه کاری باید انجام دهیم. هوش عاطفی و هوش منطقی رو در روی هم نیستند و خیلی ها مقدار زیادی از هر دو را دارند و خیلی ها برعکس. دانشمندان به دنبال این هستند که بدانند این دو پدیده، چگونه یکدیگر را تکمیل می کنند؛ اما به هر حال اکنون دانشمندان معتقدند که بهترین حالت هوش و استعداد فقط می تواند به اندازه ۲۰ درصد در موفقیت فرد نقش داشته باشد و ۸۰ درصد بقیه به عوامل دیگر مربوط می شود. این عوامل دیگر را هوش عاطفی می دانند. هوش هیجانی به عنوان یک منطقه مهم تحقیق روانشناختی در سده دهم هزاره جدید تکامل یافته است. این اشاره به توانایی همراه با مردم و تصمیم گیری های شخصی است. هوش هیجانی در سال ۱۹۸۰ در یک مقاله توسط پیت سا لوی و جان دی مایر معرفی شد. آن ها هوش احساسی را به عنوان مجموعه ای از مهارت هایی که شامل توانایی نظارت بر احساسات و احساسات خود و دیگران، تشخیص در میان آن ها و استفاده از این اطلاعات برای هدایت تفکر و عمل است را توصیف می کنند. احساسات ما زندگی ما را شکل می دهند، تصورات و رفتار ما را شکل می دهند، که پس از آن به دیگران نفوذ می کنند و بر دیگران تاثیر می گذارند (صاحب، ۱۴۰۰).

امروزه مطالعات انجام شده در کشورهای مختلف و نتایج تحقیق حاصل از آنها تایید این دیدگاه است که هوش هیجانی تصویر و شمایی جامع از توانایی شخص برای دستیابی به موفقیت به دست می دهد. در واقع هوش هیجانی عدم موفقیت افراد دارای هوش عمومی (ایکیو) بالا و موفقیت غیر منتظره افراد دارای هوش عمومی (ایکیو) متوسط را در زندگی به خوبی تبیین می کند. امید می رود که در آینده روانشناسان هوش شناختی و هیجانی را برای فهم بهتر توانایی انسان و پیش بینی دقیق تر موفقیت و سازگاری با محیط باهم تلفیق کنند (زرقی، حسینی جنبذی، ۱۴۰۱).

دوره کودکی یکی از دوره های مهم زندگی است و کودکانی که از لحاظ رفتاری، فیزیکی و ذهنی دچار مشکل هستند گذراندن این دوره از زندگی و آموزش های لازم برای کسب مهارت حساس تر مهم تر است. اختلالات عصبی رشدی اختلالاتی هستند که در آنها رشد و تحول مغز یا دستگاه عصبی مرکزی در دوران رشد مختل می شود. این اصطلاح به مشکلاتی در عملکرد مغز اشاره دارد که همزمان با رشد فرد بر حافظه، توانایی یادگیری و هیجانات تاثیر منفی می گذارند. اختلالات

عصبی- رشدی به ۶ طبقه اصلی اختلال یادگیری خاص، اختلال طیف اتیسم، معلولیت ذهنی و اختلالات حرکتی، اختلالات ارتباطی و اختلال نقص توجه و بیش فعالی ای دی ایچ دی تقسیم می شود (غفرانی نیکنام، سلطانی، ۱۴۰۲).
اختلال نقص توجه و بیش فعالی (ADHD) یکی از شایع ترین اختلالات روان پزشکی در دوران کودکی است که با مشکلاتی مانند عدم تمرکز، بیش فعالی و تکانشگری همراه است. این اختلال می تواند به طور قابل توجهی بر عملکرد تحصیلی، روابط اجتماعی و

عزت نفس کودکان مبتلا تاثیر بگذارد. در مقابل، هوش هیجانی به توانایی شناخت، درک و مدیریت احساسات خود و دیگران، همدلی و برقراری روابط موثر اشاره دارد. این توانایی به عنوان یک عامل مهم در موفقیت تحصیلی و اجتماعی شناخته شده است (یزدانپورو همکاران، ۱۳۹۹).

ارتقای هوش هیجانی و مهارت های زندگی و بالا رفتن درصد پیشرفت تحصیلی در کودکان استثنایی نیازمند توجه و پشتیبانی مستمر از خانواده و مربیان و متخصصان است. با ایجاد محیطی حمایت کننده و ارائه فرصت های مناسب برای توسعه این مهارت ها، می توان بهبود چشمگیری در کیفیت زندگی این کودکان داشت و آن ها را برای زندگی بهتر آموزش داد.

آموزش دانش آموزان با هدف پیشرفت آنها در زمینه تحصیلی و مهارت های زندگی صورت می گیرد. مطالعه عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی مسئله ای پیچیده است، چرا که آن یک عنصر چند بعدی است و به گونه ای بسیار ظریف به رشد جسمی، اجتماعی، شناختی و عاطفی دانش آموز مربوط است. بسیاری از پژوهشگران قبلی بر روی تاثیر توانایی های ذهنی و شناختی بر پیشرفت تحصیلی تاکید می کردند. اما به مرور زمان مشخص شد که هرچه توانایی های ذهنی و شناختی تا اندازه ای با پیشرفت تحصیلی رابطه دارند و تا حدود زیادی پیشرفت تحصیلی را پیش بینی می کنند، اما تنها کلید پیش بینی موفقیت تحصیلی نیستند. به همین دلیل محققان در سال های اخیر متوجه یکسری از عوامل غیر شناختی شده اند که می توانند در پیشرفت تحصیلی و به طور کلی موفقیت موثر باشند (گلמן^۱، ۱۹۹۵ و بار^۲-اون^۳، ۱۹۹۷). این محققان در تبیین اهمیت عوامل غیر شناختی در موفقیت به نتایج قابل ملاحظه ای دست یافته اند و نشان داده اند که چنانچه این اندازه های غیر شناختی را برای پیش بینی موفقیت به اندازه های هوش شناختی اضافه کنیم، پیش بینی موفقیت به طور معناداری با احتمال بیشتری امکان پذیر می شود، تا اینکه تنها از اندازه های توانایی هوش شناختی استفاده کنیم مهارت ها و توانایی های هیجانی و اجتماعی که تحت عنوان هوش هیجانی مشهورند از جمله پیش بینی کننده های قوی پیشرفت تحصیلی هستند (اکبرزاده، ۱۳۸۳).

بنابراین باتوجه به بررسی هایی که صورت گرفته شد نشان می دهد عوامل مختلفی می تواند در پیشرفت تحصیلی کودکان تاثیر گذار باشد. هوش هیجانی یکی از مولفه های مهمی است که در زندگی و کارهای روزمره افراد و کودکان نقش قابل توجه و با اهمیتی داشته است و پرداختن به این موضوع می تواند به توسعه هوش هیجانی و ارتقا آن کمک کرده و به بالارفتن پیشرفت تحصیلی کودکان نیز اثر گذار باشد.

روش

^۱ Golman

^۲ Bar

^۳ Avn

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی در کودکان (ای در اچ دی) انجام گرفته است. اطلاعات جمع آوری شده در این پژوهش به صورت توصیفی کتابخانه ای و مروری سیستماتیک می باشد و از سایت های مختلف مگ ایران ایرانداگ، اس آی دی، سیویلیکا و کتاب ها و مجلات و همچنین از مقالات و پایان نامه های معنبری جمع آوری شده است.

آنچه که از گذشته در میان علوم مطرح بوده است این است که بهره هوشی بالا باعث موفقیت هایی در شغل و زندگی و تحصیلی می شود، ولی تحقیقات اخیر نشان داده اند که عواملی غیر از هوش و یا استعداد در این موفقیت ها دخالت دارند. یکی از این عوامل هوش هیجانی است (مدنی پور، ۱۳۹۱).

هوش هیجانی بیانگر ابعاد و شخصیتی اجتماعی است که اغلب در فعالیت های روزمره مهمتر از ابعاد شناختی، مورد توجه قرار گرفته است؛ دو راهبرد نظری کلی در زمینه هوش هیجانی وجود دارد دیدگاه اولیه از هوش هیجانی به عنوان نوعی از هوش تعریف می کند که در برگیرنده عاطفه و هیجان است. دیدگاه دوم که به دیدگاه مختلط مشهور است و هوش هیجانی را با دیگر توانمندی های شخصیتی مانند انگیزش ترکیب می کنند (مدنی پور، ۱۳۹۱).

ابعاد مختلف هوش هیجانی از دیدگاه برادبری و گریوز به شرح زیر است:

۱- خودآگاهی: به معنای توانایی در شناخت دقیق هیجان ها به هنگام وقوع آن ها، برای واکنش نشان دادن به مردم در وضعیت های مختلف، می باشد.

۲- خودمدیریتی: به معنای توانایی در کنترل هیجان ها، که از طریق آن افراد می توانند انعطاف پذیر باقی بمانند و در وضعیت های متفاوت در مقابل مردم، بطور مثبت و موثر واکنش نشان دهند.

۳- آگاهی اجتماعی: به معنای توانایی در شناخت و درک هیجان های دیگران است که ممکن است به صورت فردی و یا به صورت گروهی باشد. این آگاهی برای کنترل و مدیریت روابط بسیار ضرورت دارد.

۴- مدیریت روابط: به معنای مدیریت سازنده و مثبت روابط با استفاده از آگاه بودن از هیجان های خود و دیگران تعبیر می شود. به عبارتی دیگر با آگاهی از واکنش ها و هیجانات خود و دیگران بتوانیم بهترین رابطه ممکن را با آنها برقرار کنیم. (شب بویی، ۱۴۰۳)

اختلالات عصبی - رشدی به ۶ طبقه اصلی اختلال یادگیری خاص، اختلال اتیسم، معلولیت ذهنی و اختلالات حرکتی، اختلالات ارتباطی و اختلال نقص توجه و بیش فعالی (ای دی اچ دی) تقسیم می شود. این اختلال در اوایل زندگی شروع می شود و در سراسر عمر همراه فرد هستند. اهمیت این موضوع زمانی است که با تشخیص زود هنگام می توان کودک را برای داشتن زندگی با کیفیت آموزش داد (غفرانی نیکنام و سلطانی، ۱۴۰۲)

تئوری های رشد نشان می دهند که مشکلات زودهنگام در دوران کودکی و پیش از دبستان، پیش بینی کننده خطر فزاینده بروز مشکلات جدی تر نظیر ترک تحصیل بزهکاری و خشونت در دوران نوجوانی است. همان طور که اشاره کردیم یکی از اختلالات عصبی- رشدی دوران کودکی، اختلال نقص توجه و بیش فعالی (ای دی اچ دی) می باشد. این اختلال که کسلر و همکاران (۲۰۰۷) شیوع آن را در بین کودکان ۴ تا ۸ درصد گزارش کرده اند. که این نوع اختلال برای بسیاری از دانش آموزان مشکلات توجه را در عملکرد تحصیلی، شناختی، اجتماعی و رشد و سپس در بزرگسالی برای عملکرد شغلی و خانوادگی آن ها ایجاد می کند و در صورت عدم درمان، آمادگی کودک برای پذیرش آسیب های روانی و اجتماعی در بزرگسالی افزایش می دهد. یکی از بارزترین نشانه های ای اختلال که تا بزرگسالی ادامه نیز پیدا می کند بی توجهی می باشد. با توجه به وجود نقص های شناختی و انگیزشی در کودکان مبتلا به نقص توجه بر بیش فعالی روند طبیعی و رشد

دوران کودکی را با مشکل مواجهه می کند و کمبود در کارکردهای اجرایی آنان در سنین بالاتر پایدار بماند و در صورت عدم درمان به موقع دانش آموزان را در انجام تکالیف مدرسه و امور شخصی و اجتماعی با مشکل روبه رو کند (حمیدیان و همکاران، ۱۳۹۸)

اختلال بیش فعالی - نقص توجه به عنوان یک اختلال رشدی با افزایش سن از بین نرفته و غالباً تا بزرگسالی ادامه می یابد و تقریباً در بین بزرگسالان هم نیز دیده می شود. می توان انتظار داشت علائم دیداری و شنیداری نیز مانند بسیاری از نشانه های اختلال بیش فعالی - نقص توجه، تا بزرگسالی ادامه یابد (کلنگرانی و همکاران، ۱۳۹۷). از مشکلات فرآیند حسی کودکان مبتلا به (ای دی ای) پردازش شنیداری و دیداری است. این کودکان به دلیل نقص در فرآیند های شنیداری و دیداری دامنه محدود توجه در زمینه های تحصیلی، شناختی به ویژه عملکرد های اجرایی، رفتاری و هیجانی با مشکلات عدیده ای مواجه هستند. (شیخ فندرسکی^۴ و همکاران، ۱۳۹۹).

کودکانی که دارای اختلال ADHD هستند، اغلب در درک و مدیریت احساسات خود با مشکل مواجه هستند. این امر می تواند منجر به مشکلات رفتاری، مشکلات در روابط اجتماعی و حتی مشکلات تحصیلی شود. با این حال، تحقیقات نشان می دهد که توسعه هوش هیجانی می تواند به این کودکان کمک کند تا با چالش های خود بهتر کنار بیایند و کیفیت زندگی خود را بهبود بخشند. (شیخ فندرسکی و همکاران، ۱۳۹۹).

توسعه هوش هیجانی در کودکان ای دی ای نیز می تواند فواید گسترده ای داشته باشد از جمله این موارد می توان به بهبود روابط اجتماعی اشاره کرد؛ کودکان با هوش هیجانی بالا، بهتر می توانند احساسات دیگران را درک کرده و به آنها پاسخ دهند. این امر به آنها کمک می کند تا دوستان بیشتری پیدا کرده و روابط اجتماعی قوی تری برقرار کنند. مورد بعدی کاهش مشکلات رفتاری است در واقع زمانی که کودکان ای دی ای دی مهارت های مدیریت احساسات را فرا میگیرند کمتر دچار خشم، اضطراب و سایر احساسات منفی می شوند و این امر به کاهش مشکلات رفتاری مانند پرخاشگری و لجبازی کمک کننده است.

فایده بعدی توسعه هوش هیجانی در این کودکان بوده و باعث شده تا توجه خود را کنترل کرده و بر روی کارهای خود بهتر متمرکز شوند این امر به بهبود عملکرد تحصیلی آنها هم خیلی تاثیر گذار بوده است. افزایش اعتماد به نفس هم یکی دیگر از این فواید مهم توسعه هوش هیجانی در کودکان ای دی ای است. کودکان با یادگیری مهارت های مدیریت احساسات و حل مسئله، می توانند احساس توانمندی بیشتری داشته باشند و اعتماد به نفسشان روز به روز افزایش یافته و در مراحل زندگی موفق تر عمل کنند.

برخی از راهکارهایی که می توان برای توسعه هوش هیجانی در کودکان ای دی ای اشاره کرد عبارتند از: آموزش های مهارت های شناخت احساسات است؛ که باید احساساتشان را شناسایی کرده و نامگذاری کنند. آموزش مهارت های مدیریت احساسات که هر کودک بیاموزد که چگونه احساسات منفی خود را مدیریت کرده و به جای واکنش های تکانشی، از راهکارهای سالم بهرمنند شود (احمدی و همکاران، ۱۳۹۳).

راهکار بعدی آموزش مهارت های ارتباطی بوده و باید در این زمینه آموزش هایی داده شود تا کودکان به طور موثر با افراد ارتباط برقرار کرده کنند. فراگیری مهارت حل مسئله و شناسایی مشکلات و رسیدن به راه حل های خلاقانه برای مسئله ها هم مهم و ضروری می باشد و همواره باید فرصت هایی را برای تعامل اجتماعی کودکانمان فراهم کنیم تا این مهارت ها

^۴ Fendersky

و مهارت های اجتماعی خود را بهبود بخشیده و از این فرصت ها به خوبی استفاده کرده و مفید واقع شود. (ابراهیمی شاه قلی، ۱۴۰۲)

یادگیری مهارت خل مسئله از دوران کودکی بسیار مهم است بهر است کودکان از کودکی با مسائل مختلف روبرو شوند و به آن ها این امکان داده شود که خودشان را در مواجهه با چالش ها تقویت کنند. برای تقویت این مهارت، می توان از روش های مختلفی استفاده کرد. مثلاً با ارائه مسائل مختلف به کودکان و اجازه دادن به آنها که خودشان را پیدا کردن راه حل های منطقی برای آن مسائل تمرین کنند، مهارت حل مسوله آنها تقویت می شود. همچنین، با ارائه موقعیت های مختلف به کودکان برای مواجهه با چالش ها و مسائل مختلف، آنها را به تفکر منطقی و پیدا کردن راه حل های مناسب تشویق کرد. این امر باعث می شود که کودکان به تدریج مهارت حل مسئله خود را تقویت کنند و در زندگی روزمره و در روند تحصیلی خود بهترین عملکرد را داشته و بهترین تصمیم هارا بگیرند (احمدی و همکاران، ۱۳۹۳).

یافته ها:

نامدار و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان تحلیل رابطه هوش اخلاقی و هوش هیجانی با عملکرد کارکنان ، به روش پژوهشی توصیفی از نوع همبستگی انجام داده اند . نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داده که بین هوش هیجانی و هوش اخلاقی با عملکرد کارکنان رابطه مثبت و معنی داری وجود داشته است .

رضایی فرو همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی که با عنوان مقایسه آموزش م.لفه های هوش هیجانی بر میزان هوش هیجانی دانشجویان گروه های علوم پزشکی و غیر پزشکی ، به روش نیمه تجربی از نوع پیش آزمون- پس آزمون وبا استفاده از پرسشنامه استاندارد هوش هیجانی بار- آن (۲۰۰۲) انجام داده اند . نتایج حاصل شده از این پژوهش نشان داده آموزش مولفه های هوش هیجانی سبب افزایش هوش هیجانی در بین دانشجویان شده است .

یزدانپور و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان ارائه مدل نقش تفکر انتقادی و هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ورزشکار، به روش توصیفی _ همبستگی با استفاده از پرسشنامه انجام داده اند. نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ورزشکار تاثیر معناداری را داشته است .

شب بویی ، علی (۱۴۰۳) در پژوهشی با عنوان بررسی تبیین تاثیر انطباق پذیری شغلی کارکنان دانشگاه شیراز بر رضایت شغلی ، با میانجی گری متغیر هوش هیجانی ، به روش پژوهشی توصیفی _ همبستگی وبا استفاده از پرسشنامه انجام داده اند . نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد رابطه مثبت ، معنی دار خطی بین انطباق پذیری شغلی و هوش هیجانی وجود دارد و همچنین انطباق پذیری شغلی از طریق هوش هیجانی بر رضایت شغلی تاثیر می گذارد اما رابطه ی مستقیم و خطی بین آنها تایید نگردید است .

غفرانی نیکنام ، شقایق ، سلطانی ، شقایق (۱۴۰۲) در پژوهش با عنوان رابطه سبک های دلبستگی و هوش هیجانی با توجه دیداری و شنیداری در کودکان دارای اختلال نقص توجه- بیش فعالی ، به روش نمونه گیری انتخابی با استفاده از پرسشنامه ی سبک های دلبستگی کولینز و رید (رااس) ، هوش هیجانی ، توالی شنیداری (پ اس ا ت) و پرسشنامه حافظه کاری دیداری _ فضایی انجام داده اند . نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد بین سبک دلبستگی ایمن و هوش هیجانی

با توجه دیداری فضایی و شنیداری رابطه مستقیم و معنا دار وجود داشته و بین سبک دلبستگی اجتنابی و دوسوگرا با توجه دیداری فضایی و شنیداری رابطه معکوس و معنا دار وجود دارد .

زرقي، محمد، حسینی جنبذی، سیدعلی (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه هوش هیجانی و فراشناخت با پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان ابتدایی ، به روش مروری _ کتابخانه ای انجام داده اند . نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد که هوش هیجانی سازه ای نسبتاً جدید و مرتبط با کنشوری اجتماعی است .

مسعودی ، کبری ، علوی ، اعظم (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان ارتباط هوش هیجانی پرستاران با تصمیم گیری بالینی ، به روش مطالعه توصیفی _ همبستگی و به صورت نمونه گیری تصادفی انجام داده اند . نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که بین هوش هیجانی و تصمیم گیری بالینی هم بستگی مثبت و معنی داری وجود دارد . حدادی مقدم و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان رابطه هوش هیجانی ، هوش موفق ، هوش اخلاقی ، هوش فرهنگی و رضایت از زندگی با میانجی گری سلامت روان ، به روش نمونه گیری به صورت غیر تصادفی و روش توصیفی _ همبستگی انجام داده اند . نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد با افزایش هوش هیجانی ، هوش اخلاقی ، هوش موفق و هوش فرهنگی و میزان رضایت از زندگی افزایش می یابد . موسوی سراجاری و همکاران (۱۴۰۳) در پژوهشی با عنوان نقش هوش هیجانی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ، به روش تحقیقات توصیفی _ تحلیلی انجام داده اند . نتایج به دست آمده از این پژوهش بیانگر آن است در راستای پیشبرد و توسعه اهداف آموزشی و تربیتی مدارس باید به مقوله هوش هیجانی دانش آموزان و معلمان خصوصاً نقش و اهمیت آن در یاد دهی _ یادگیری ، رشد و شکوفایی علمی و تربیتی فراگیران ، توجه و اهتمام ویژه ای شود . نقوی، نسترن، محمد رضایی، علی (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان تاثیر آموزش هوش هیجانی بر فعالیت تحصیلی ، انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دبیرستان های دخترانه شهر بروجرد، با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی انجام داده اند . نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد آموزش هوش هیجانی بر فعالیت تحصیلی دانش آموزان انگیزه پیشرفت بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تاثیر معنا داری دارد . ابراهیمی شاه قلی، الهه (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان راهکارهای ارتقای هوش هیجانی و مهارت زندگی در کودکان استثنایی، با استفاده از روش مطالعات میدانی و مشاهده مستقیم کودکان استثنایی و با بررسی مطالب به طور سیستماتیک و مروری انجام شده است . نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد فراگیری مهارت های ارتقای هوش هیجانی در کودکان استثنایی باعث می شود کودکان توانایی و قدرت تصمیم گیری بالایی داشته و بهتر بتوانند احساسات خود را مانند اضطراب و استرس را مدیریت کنند .

چنگ چانگ^۵، یوان، یوتینگ^۶، تسای^۷ (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان بررسی تاثیر هوش هیجانی ، انگیزه یادگیری و خودکارآمدی دانش آموزان شانه های بر پیشرفت تحصیلی و شرکت در کلاس های آنلاین ، با استفاده از روش مدل سازی معادلات ساختاری (اس ای ام) واز ده دانشگاه در شانگهای چین نمونه گیری شده واز پرسشنامه معتبر استفاده شده است . نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد هوش هیجانی دانشجویان تاثیر مستقیمی بر پیشرفت تحصیلی آنها نداشته ولی با این وجود هوش هیجانی بر انگیزه یادگیری و خودکارآمدی آنان تاثیر مثبت داشته ودر تحلیل میانجی گری هم رابطه بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی به طور متوالی با انگیزش و یادگیری خودکارآمدی میانجی گری شده است .

^۵ Chang Chang

^۶ Yuan Yuting

^۷ Tsai

شفاعت وهمکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان ارزیابی هوش هیجانی دانشجویان و رابطه آن با نتایج یادگیری و اثر بخشی تحصیلی، به روش نمونه گیری وبا استفاده از روش مدل سازی ساختاری حداقل مربعات جزئی مورد آزمون قرار داده انجام داده اند. نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد هوش هیجانی تاثیر قابل توجهی بر نتایج یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانشجویان داشته است.

^۸ سانچز، خوزه گابریل سوریانو، ^۹ خمینزوازکز، دیوید (۲۰۲۲) در پژوهش با عنوان بررسی استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات هوش هیجانی بر انگیزه و عملکرد تحصیلی، بر اساس مرور سیستماتیک (اس آر) یعنی اکتشافات با استفاده از یک طرح مشاهده ای و گذشته نگر بوده و با تجزیه و تحلیل با ترکیب اطلاعات انجام شده است. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد استفاده از منابع دیجیتال در زمینه آموزش باعث افزایش انگیزه، عملکرد تحصیلی و دستیابی به اهداف درسی در مقاطع مختلف آموزشی می شود

^{۱۰} هالکیوپولوس وهمکاران (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان هوش هیجانی شاخصی برای اثر بخشی پیشرفت تحصیلی در محیط مدرسه، با استفاده از روش تحلیلی وبا مرور سیستماتیک مقالات مرتبط در این زمینه انجام شده است. نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد بین پنج بعد شخصیت و هوش هیجانی، خلاقیت، تاب آوری، و چارچوب آموزش و برنامه ریزی های آموزشی خاص همبستگی وجود داشته و در پیشرفت تحصیلی هم از اهمیت بالایی برخوردار بوده است.

سانچز، خوزه گابریل سوریانو، خمینزوازکز، دیوید (۲۰۲۳) در پژوهش با عنوان فواید هوش هیجانی در نوجوانان مدرسه ای، با استفاده از روش مرور سیستماتیک از ۶۸۷ سند مطالب به دست آمده و پس از اعمال معیارهای تعیین شده مطالعه و مورد بررسی قرار گرفته و انجام داده اند. نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد هوش هیجانی در جمعیت نوجوان بسیار با اهمیت بوده و برای بهزیستی و بهبود کیفیت زندگی لازم بوده و از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

^{۱۱} تانگ، یوشی، ^{۱۲} هی، ویگوانگ (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان رابطه بین هوش هیجانی و انگیزه یادگیری در بین دانشجویان در طول همه گیری کووید ۱۹، با استفاده از یک طرح پیمایشی مقطعی داده ها را جمع آوری کرده و چهار مقیاس کاملاً ثبت شده برای اندازه گیری هوش هیجانی، انگیزه یادگیری، خودکارآمدی و حمایت اجتماعی استفاده شده و برای سنجش اثرات میانجی این مفاهیم از روش بوت استرپ تحلیل کرده و به نتیجه رسیده اند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد هوش هیجانی در طول همه گیری کووید ۱۹ به طور مثبت انگیزه یادگیری را پیش بینی کرده و خودکارآمدی، حمایت اجتماعی نقش های میانجی سریالی بین هوش هیجانی و انگیزه یادگیری را هم ایفا کرده و مورد توجه قرار داده است.

دیوجی وهمکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان بررسی دانش هوش هیجانی و عاطفی در آموزش پرستاری، با روش مروری سیستماتیک و استفاده از پایگاه داده های الکترونیکی انجام داده اند.

^۸ Sanchez

^۹ Jose Gabriel Soriano

^{۱۰} David Khomeinzavzeks

^{۱۱} Tang Yoshi

^{۱۲} Hey Weiguang

نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد هوش هیجانی مزایای زیادی برای دانشجویان پرستاری داشته و همچنین ثابت شده این مفهوم در برنامه های آموزشی هم نقش موثری را داشته است .

جاوید وهمکاران (۲۰۲۴) در پژوهش با عنوان تاثیر هوش هیجانی و خودپنداره بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان ، به روش مرور سیستماتیک بوده و در بیشتر مطالعات (تی ام ام اس ۲۴، ام اس سی ای تی) استفاده شده است . نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد هوش هیجانی و خودپنداره تاثیر زیادی بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان دارد .

^{۱۳} کورت گرت، ^{۱۴} دینا، میرندهاوارد، آلو (۲۰۲۴) در پژوهش با عنوان بررسی رابطه هوش هیجانی و هوش عاطفی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مدارس انگلستان ، به روش تجزیه و تحلیل چندوجهی مطالب و به صورت مرور انجام داده اند . نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد هوش هیجانی و مبانی نظری و عوامل تاثیرگذار در دوران نوجوانی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تاثیر گذار بوده و همین طور شناخت و اولویت بندی هوش هیجانی در پرورش رویکرد آموزشی از اهمیت بسیاری برخوردار بوده است .

^{۱۵} لوزانوبلاسکو و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهش با عنوان انواع هوش در رابطه با عملکرد تحصیلی دانش آموزان ، این پژوهش به روش مرور سیستماتیک و فراتحلیل بوده است . نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد رابطه معنادار مثبت و متوسطی بین هوش و عملکرد تحصیلی دانش آموزان وجود داشته است .

نتیجه گیری

نتایج به دست آمده در پژوهش ها نشان داد هوش هیجانی و نقش آن در پیشرفت تحصیلی کودکان ای دی اچ دی از جمله موضوعاتی است که پرداختن به آن به ما کمک گسترده ای در پیشبرد و بهبود زندگی این دسته از کودکان داشته و با بررسی هایی که در این زمینه انجام شده توسط جاوید، رضایی، فراهیمی شاه قلی و نقوی، هوش هیجانی را به عنوان عامل روانشناختی مهم دانسته و به این نتیجه رسیده اند بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی در کودکان ای دی اچ دی رابطه معنا داری وجود داشته است .

چراکه هوش هیجانی می تواند به عنوان مولفه ای قابل قبول در عرصه یادگیری، بوده و نقش مهمی در رشد و توسعه یادگیری افراد موثر واقع شود و با توجه به مطالعاتی که در این زمینه شده و با مطالبی که به دست آمده به صراحت می توان گفت که با افزایش قابلیت های هوش هیجانی در کودکان ای دی اچ دی شاهد موفقیت های تحصیلی بیشتر گردیده و علاوه بر این می توان با استفاده از آموزش های مهارت های مختلف توسط مربیان ، والدین و متخصصان نیز در زندگی روزمره هم با تصمیم گیری های درست و مدیریت احساسات بهتر و با کیفیت بالا زندگی کرد .

بنا بر این هوش هیجانی می تواند عاملی توانمند برای افزایش خودکار آمدی در کودکان استثنایی باشد تا با خودکار آمدی خوب می شود ؛ راهبرد های یادگیری موثرتری را اتخاذ کرد که ممکن است مبنایی برا افزایش انگیزه یادگیری آنها را هم نیز فراهم کند. کودکان ممکن است با موانع یادگیری زیادی روبرو شوند و مشکلاتی را نیز داشته باشند. هوش هیجانی

^{۱۳} Kurt Garrett

^{۱۴} Dina Miranda Howard

^{۱۵} Lozanoblasco

است که به این افراد کمک میکند تا احساس خودآگاهی را برای رویارویی با این مشکلات و ایجاد یک راه حل مناسب را داشته باشند و عادات به یادگیری بهتر در افراد فراهم میشود.

هوش هیجانی و مهارت های زندگی از جمله همان طور که اشاره کردیم ازجمله عوامل مهمی هستند که بر روی کودکان استثنایی تاثیر می گذارند. ارتقای این دو عامل نیازمند یک رویکرد گسترده و چندجانبه است که باید با توجه به نیاز های خاص هر کودک، طراحی و اجرا شود. این برنامه ها باید به صورت فردی و سفارشی برای هر کودک تدارک دیده شوند تا بتوانند به بهبود هوش هیجانی و مهارت های زندگی آنها کمک کنند.

یکی از اصلی ترین عوامل در ارتقای هوش هیجانیو فراگیری مهارت های زندگی کودکان استثنایی پیگیری مداوم است. این پیگیری باید به صورت مستمر و پیوسته انجام شود تا بتوان بهبود قابل توجهی در عملکرد تحصیلی و زندگی مشاهده کرد.

از آنجایی که هر کودک دادای نیاز و ویژگی خاص خود است، لازم است که برنامه های آموزشی و پرورشی به صورت فردی برای هر کودک طراحی شوند. با پیگیری های والدین و بالا بردن آگاهی و رسیدگی مربیان آموزشی و طراحی برنامه های مختلف زیر نظر متخصصان که در این زمینه فعالیت دارند می تواند در این مسیر کمک کننده بوده و به بهبود زندگی این افراد و پیشرفت تحصیلی آنها تاثیر گذار باشد.

بنابراین ، باتوجه به تمام بررسی هایی که صورت گرفته پرداختن به مسئله هوش هیجانی و رابطه آن با کودکان ای دی اچ دی موضوعی با اهمیت بوده وانجام تحقیقات در این زمینه می تواند از چند جنبه مختلف زندگی این افراد را مورد بررسی قرار داده و به راهکارهای مفیدی در این زمینه دست یافت تا در زمینه ارتباطات اجتماعی و تحصیلی کمک کننده بوده و باعث پیشرفت تحصیلی و ارتقا یافتن قدرت بالای تصمیم گیری و مدیریت احساسات می شود. و بایداز راهکار هایی که اشاره شد کمک گرفت و با طراحی فرصت های جدید برای فراگیری مهارت و آموزش به این کودکان رسیدگی کرده تا زندگی بهتر و راحت تری را داشته باشند.

منابع:

- امدار، مرتضی، کمالی، محمد جلال، شکوه، زهرا، سلاجقه، سنجر (۱۴۰۰)، تحلیل رابطه هوش اخلاقی و هوش هیجانی با عملکرد کارکنان، مقاله پژوهشی گروه مدیریت دولتی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان
- رضایی فر، مریم، نیکنامی، مهرداد، آزادیان، مرضیه، صاحب الزمانی، محمد (۱۳۹۹)، مقایسه آموزش مولفه های هوش هیجانی بر میزان هوش هیجانی دانشجویان گروه های علوم پزشکی و غیر پزشکی، مجله توسعه ی آموزش جندی شاپور، فصلنامه مرکز مطالعات و توسعه ی آموزش علوم پزشکی، سال یازدهم
- یزدانیپور، مهلا، هراتی، سید حسن، دلداده مهربان، اسماعیل (۱۳۹۹)، ارائه مدل نقش تفکر انتقادی و هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ورزشکار، مجله مطالعات روانشناسی ورزشی، دوره نهم، شماره سی و یکم، صفحه ۱۵۵-۱۶۶
- شب بویی، علی (۱۴۰۳)، بررسی تبیین تاثیر انطباق پذیری شغلی کارکنان دانشگاه شیراز بر رضایت شغلی، بامیانجیگری متغیر هوش هیجانی (ایکیو)، شانزدهمین کنفرانس بین المللی پژوهش های مدیریت و علوم انسانی در ایران، تهران
- غفرانی نیکنام، شقایق، سلطانی، شقایق (۱۴۰۲)، رابطه سبک های دلبستگی و هوش هیجانی با توجه دیداری و شنیداری در کودکان دارای اختلال نقص توجه - بیش فعالی، سومین کنفرانس بین المللی و چهارمین همایش ملی یافته های نوین در مدیریت، روانشناسی و حسابداری، تهران
- زرقي، محمد، حسینی جنبذی، سیدعلی (۱۴۰۱)، بررسی رابطه هوش هیجانی و فراشناخت با پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان ابتدایی، چهارمین همایش ملی تحقیقات میان رشته ای در مدیریت و علوم انسانی، تهران
- مسعودی، کبری، علوی، اعظم (۱۳۹۹)، ارتباط هوش هیجانی پرستاران با تصمیم گیری بالینی، مجله مراقبت پرستاری و مامایی ابن سینا، دوره ی بیست و نهم، شماره یک
- حدادی مقدم، حسین، ابوالقاسمی، شهنام، تیز دست، طاهر (۱۴۰۰)، رابطه هوش هیجانی، هوش موفق، هوش اخلاقی، هوش فرهنگی و رضایت از زندگی با میانجی گری سلامت روان، مقاله سلامت اجتماعی، دوره هشتم، شماره چهارم، صفحه ۱۶-۱
- موسوی سراجاری، سیده فاطمه، کامکار، مهری، پورعاشور بیجار پس، زیبا (۱۴۰۳)، نقش هوش هیجانی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، چهاردهمین کنفرانس بین المللی پژوهش های روانشناسی علوم تربیتی و سبک زندگی، تهران
- نقوی، نسترن، محمدرضایی، علی (۱۴۰۱)، تاثیر آموزش هوش هیجانی بر فعالیت تحصیلی، انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دبیرستان های دخترانه شهر بروجرد، دهمین کنفرانس بین المللی پژوهش های روانشناسی علوم تربیتی و سبک زندگی، تهران
- احمدی، سیدعلی اکبر و شجاعی زاده، داوود و فرخی، محمدامین و رخشانی، طیبه (۱۳۹۳)، تاثیر هوش هیجانی بر مهارت های مدیران موثر در جمعیت هلال احمر، فصلنامه امداد نجات، ۴۴(۳)۶.
- اکبرزاده، نسرين. هوش هیجانی، دیدگاه سالووی و دیگران. انتشارات فارابی ۱۳۸۳.
- گلمن، دانیل، (۱۹۹۵). هوش هیجانی، ترجمه: نسرين پارسا، تهران، رشد ۱۳۸۳
- چنگ چانگ، یوان، یوتینگ، تسای (۲۰۲۲)، بررسی تاثیر هوش هیجانی، انگیزه و خودکارآمدی دانشجویان دانشگاه های برپیشرفت تحصیلی و شرکت در کلاس های آنلاین، گروه مدیریت آموزش، کالج بین المللی چین، دانشگاه دوره کیچ پوندیت، بانکوک تایلند
- شفاعت، زاهد، آصف خان، محمد، صاحب زاده، عمر فاروق، پیکپیچ، جوزف (۲۰۲۱)، ارزیابی هوش هیجانی دانشجویان و رابطه آن با نتایج یادگیری و اثر بخشی تحصیلی، دانشکده مدیریت، دانشگاه پلی تکنیک شمال غربی شیان، شانسشی، چین

- سانچز، خوزه گابریل سوریانو، خمینزوازکز، دیوید (۲۰۲۲)، بررسی استفاده سیستماتیک از فناوری اطلاعات و ارتباطات هوش هیجانی برانگیزه و عملکرد تحصیلی، مجله تکنولوژی و نوآوری، جلد یک، شماره صفحه ۲۷-۷
- هالکیوپولوس، کنستانتینوس، گکینتونی، اوگنیا، دیماکوس، یوانس، نیکولاتو، جورجیوس (۲۰۲۳)، بررسی هوش هیجانی به عنوان شاخصی برای اثر بخشی پیشرفت تحصیلی در محیط مدرسه، گروه علوم فناوری مدیریت، دانشگاه پاتراس، یونان
- سانچز، خوزه گابریل سوریانو، خمینزوازکز، دیوید (۲۰۲۳)، فواید هوش هیجانی در نوجوانان مدرسه ای، مجله روانشناسی و آموزشی، صفحه ۱۷۲-۸۳
- تانگ، یوشی، هی، ویکوانگ (۲۰۲۲)، رابطه بین هوش هیجانی و انگیزه یادگیری در بین دانشجویان در طول همه گیری کووید ۱۹، روانشناسی تربیتی بخش از مجله مرزها در روانشناسی
- دیوجی، مانون، سیروست، اولیور، دوسیوبل، فابریک (۲۰۲۱)، بررسی هوش هیجانی و عاطفی در آموزش پرستاری، مرکز دگرگونی های فعالیت های فیزیکی و ورزشی، مونت سن آگنان، فرانسه
- جاوید، زرتاشیاکینت، مبشر، محمد، محمود، خالد، نور، آلینا، جاوید، نیدا، اختر، کلثوم، اماره لیاقت، علی (۲۰۲۴)، تاثیر هوش هیجانی و خودپندار بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان، مجله بولتن تجارت و اقتصاد، صفحه ۱۹۹-۱۸۹
- کورت گرت، دینا، میرانداهاوارد، آلو (۲۰۲۴)، بررسی رابطه هوش هیجانی و هوش عاطفی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مدارس انگلستان، مجله تحقیقات پیشرفته در آموزش و پرورش، جلد سوم، شماره یک
- لوزانوبلاسکو، راکل، کوئلیزروبرس، آلبرتو، یوسان، پابلو، سالورا، کارلوس، کازانوی لوپز، راکل (۲۰۲۲) بررسی انواع هوش در رابطه با عملکرد تحصیلی دانش آموزان، مجله هوش